

Causa sui

Vlastní problém (a proto také spor) nebyl řádně promyšlen, protože nebyl promyšlen ani sám tzv. kauzální princip. Vztah příčiny – následek může být chápán tak, že následek je již de facto obsažen v příčině, jen zůstal nezjevný; dojde-li proto k tomu, že tento již v příčině obsažený následek se stane zjevným (tj. to, co bylo uvnitř „zavinuto“, se „rozvine“ do zjevnosti), máme dojem, že došlo k něčemu novému. Ve skutečnosti však k ničemu novému nedošlo. Příčinnost v tomto pochopení ergo znamená, že to jediné, co se děje, je pouhé vyjevování toho, co zatím zůstávalo nezjevným; jde proto jen o subjektivní záležitost, zatímco „objektivně“ se nestává (neděje) nic. V tomto prvním smyslu význam výrazu „causa sui“ je v tom, že bytí (esse) je chápáno jako neměnné, tedy jako „substance“, tj. to, co „stojí“ pode všemi změnami (navíc jen subjektivními, zdánlivými) jako neproměnný substrát. A pak tu je druhá možnost: příčinný vztah je dějem, událostí, tedy určitým typem změny (pochopitelně „zákonitě“), kdy k něčemu skutečně dojde, neboť následek je něco jiného než příčina. Samo toto pojetí je ovšem zatíženo vnitřní rozporností: jak je vůbec možné, že něco může být „příčinou“ něčeho jiného, odlišného, aniž by samo v sobě tu odlišnost už obsahovalo? A pokud ano, má to přímo destruktivní důsledky pro chápání oné „causa sui“: jak může něco být zároveň svou vlastní příčinou – a navíc příčinou něčeho jiného? Není to pak nepřehlédnutelný doklad toho, že je to něco vnitřně rozporného, ba dokonce rozpolceného? Např. můžeme uvažovat: je-li něco zároveň příčinou sebe sama a příčinou něčeho jiného, musí nutně jakožto příčina sebe sama v sobě obsahovat i onu příčinu něčeho jiného, takže pokud ono „jiné“ už je jednou zapříčiněno a už nastalo, bude nutně nastávat vždy „znovu“, bude se reduplikovat – ať už „navenek“, tj. zjevně, nebo jen „uvnitř“, takže ono „jiné“ bude postupně nabývat vrchu nad svou „první příčinou“ (která je zároveň causa sui), bude se v ní množovat tak dlouho, až převládne ono „jiné“.

(Písek, 090304-1.)